

Sınıf Temelli Eşitsizlik ve Mekân Temelli Eşitsizlik: Küreselleşmenin Etkisi

Cemalettin GEREDE¹, Mustafa GÜDER²

Araştırma Makalesi

Makale Geçmişi

Başvuru Tarihi: 15.04.2022

Kabul Tarihi: 07.12.2022

Research Article

Article History

Date of Application: 15.04.2022

Acceptance Date: 07.12.2022

Özet

Küreselleşme ile beraber pek çok farklı alanda olduğu gibi gelir eşitsizliğinde de önemli değişimler meydana gelmiştir. Bu alanda meydana gelen değişimler, bazen gelir eşitsizliğini azaltma yönünde bazen ise artırma yönünde olmuştur. Bu çalışmanın temel motivasyonu bu farklı etkileri ortaya çıkarmaktır. Branko Milanovic (2018) yakın dönemde Asya ülkelerindeki hızlı ekonomik gelişme ve Batı ekonomilerindeki görece yavaş büyüme olgularının eşitsizlikler üzerinde farklı etkileri olabileceğini vurgulamakta ve buna ek olarak küreselleşmenin ülkeler arası gelir yakınsamasını desteklediğini ancak ülke içi gelir eşitsizliğini artırdığını ifade etmektedir. Bu çalışmada bu hipotez gelişmiş (AB-15) ve gelişmekte olan ülkeler (BRICST) bağlamında test edilmiştir. Analiz sürecinde öncelikle seriler arasında yatay kesit bağımlılığının varlığı sınanmıştır. Bulunan sonuçlara uygun birim kök yöntemleriyle serilerin durağanlığı test edilmiş ve serilerin düzeyde durağan oldukları bulunmuştur. Sonrasında yapılan Hausman testi ile uygun regresyon yöntemi belirlenmiştir. Çalışmada dört farklı model kurulmuştur. Birinci modelde küreselleşmenin gelişmiş ülkelerde kişi başına düşen geliri ne yönde etkilediği araştırılmış ve küreselleşmenin gelişmiş ülkelerde kişi başına düşen geliri azalttığı bulunmuştur. İkinci modelde küreselleşmenin gelişmekte olan ülkelerin kişi başına düşen geliri üzerindeki etkisi incelenmiş ve küreselleşmenin bu ülkelerde kişi başına düşen geliri artırdığı tespit edilmiştir. Bu iki model sayesinde, küreselleşmenin gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasında kişi başına düşen gelir yakınsamasını desteklediği çıkarımına varılmıştır. Üçüncü ve dördüncü modellerde ise sırasıyla gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ülke içi gelir dağılımının nasıl etkilendiği araştırılmış ve her iki grupta da gelir dağılımının bozulduğu görülmüştür. Dolayısıyla, Milanovic'in (2018) iddiası regresyon sonuçları tarafından desteklenmektedir. Özetle küreselleşme; ülkeler arası gelir yakınsamasını desteklerken, ülke içi gelir eşitsizliğini artırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Gelir Eşitsizliği, Bölgesel Ekonomi, Panel Veri Analizi

Class-based Inequality and Location-based Inequality: The Effect of Globalization

Abstract

Along with globalization, important changes have occurred in income inequality, as in many different areas. Changes in this area have been sometimes in the direction of reducing income inequality and sometimes increasing it. The main motivation of this study is to reveal these different effects. Branko Milanovic (2018) emphasizes that the rapid economic development in Asian countries and relatively slow growth in Western economies may have different effects on inequalities, and also states that globalization supports income convergence between countries, but increases domestic income inequality. In this study, this hypothesis was tested in the context of developed (EU-15) and developing countries (BRICST). In the analysis process, first of all, the existence of cross-section dependence between the series was tested. The stationarity of the series was tested with unit root methods in accordance with the cross-section dependence results and it was found that the series were stationary at level. Afterwards, the appropriate regression method was determined by the Hausman test. Four different models were established in the study. In the first model, it is investigated how globalization affects per capita income in developed countries and it is found that globalization reduces per capita income in developed countries. In the second model, the effect of globalization on the per capita income of developing

¹ Araştırma Görevlisi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Aydın İktisat Fakültesi, İktisat Bölümü, ORCID: 0000-0003-3697-6200, cemalettin.gerede@adu.edu.tr

² Araştırma Görevlisi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Aydın İktisat Fakültesi, İktisat Bölümü, ORCID: 0000-0001-7056-2365, mustafa.guder@adu.edu.tr

countries was examined and it was determined that globalization increased per capita income in these countries. Thanks to these two models, it is concluded that globalization supports the convergence of per capita income between developed and developing countries. In the third and fourth models, it was investigated how the intra-country income distribution was affected in the developed and developing countries, respectively, and it was observed that the income distribution was deteriorated in both groups. Hence, Milanovic's (2018) claim is supported by the regression results. In summary, globalization; While it supports income convergence between countries, it increases intra-country income inequality.

Keywords: Globalization, Income Inequality, Regional Economics, Panel Data Analysis

1. Giriş

II. Dünya Savaşı sonrası dönemde *gelirin yaratılması*, modern makroekonominin temel amaçlarından birini oluşturmuştur. Bretton Woods sisteminin dünya ticaretini liberalize etme politikalarının yanı sıra birçok ülkede uygulamaya konulan Neo-Keynesyen büyüme modelleri sayesinde bu amaç önemli ölçüde gerçekleştirilmiş; birçok ekonomi istikrarlı bir büyüme sürecine girmiş ve hem gayrisafi yurtiçi hasıla hem de kişi başına düşen gelir açısından önemli artışlar sağlanmıştır. Bunun sonucunda 1945-1975 dönemi iktisat tarihi içinde “Kapitalizmin Altın Çağı” olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde, gelirin paylaşımı ise istatistiksel verilerin yetersizliğinden dolayı iktisadî analiz konuları içinde oldukça sınırlı kalmıştır. Diğer taraftan, Soğuk Savaş’ın iki kutuplu yapısı nedeniyle eşitsizlik mekân temelli (ülkeler arası) bir olgu olarak ve çoğunlukla eşitsiz mübadele ilişkilerine dayanan Kuzey-Güney çatışması üzerinden değerlendirilmiştir.

1980’lerden itibaren neoliberal ekonomi politikalarının yaygınlık kazanmaya başlaması ve istatistiksel veri kaynaklarındaki artış ile birlikte *gelirin paylaşımı* konusu daha çok incelenmeye başlanmıştır (Sen, 2002; Milanovic, 2002, 2011a, 2011b, 2012; Piketty, 2018). Sonrasında ise Marksist politik iktisadın itirazlarını hatırlatacak bir biçimde, 21. yüzyılda eşitsizliğin tekrar sınıf temelli (ülke içi) bir yapıya evrildiği iddiası gündeme gelmiştir (Milanovic, 2018).

Ülkeler arası eşitsizlik ve ülke içi eşitsizlik, küresel eşitsizliğin iki önemli bileşenini oluşturmaktadır. Lindert ve Williamson’a (2003: 228) göre ülkeler arası eşitsizlik, farklı ülkelerdeki ortalama gelirlerin aynı olmamasından kaynaklanmaktadır ve dolayısıyla kişi başına düşen gelir ile ilişkilidir. Diğer taraftan ülke içi eşitsizlik ise aynı ülke yerleşikleri arasındaki gelir farklılıklarını temsil etmekte ve bu nedenle ekonomideki mevcut faktör fiyatlarının ve faktörlerin gelir dağılımı içindeki paylarının göz önünde bulundurulmasını gerektirmektedir. 2022 Dünya Eşitsizlik Raporu’na göre günümüzde ülke içi eşitsizlikler, tarihsel anlamda en yüksek seviyelerindedir. Ülkeler arası eşitsizlik ise 1980’ler sonrası süreçte özellikle Çin gibi bazı gelişmekte olan ülkelerin gelirlerinin gelişmiş ülkelere yakınsamasına rağmen yüksek seviyelerini sürdürmektedir (Chancel v.d., 2018: 7; 2022: 28). Gulbe ve Sarvuta’ya (2018: 8) göre her iki eşitsizlikteki artış ekonomik küreselleşme ile paralel bir seyir izlemektedir. Bu nedenle bu alandaki literatür dışı açıklık ile eşitsizlikler arasındaki ilişkiye yoğunlaşmaktadır. Ancak Milanovic (2018: 131) eşitsizlik seviyelerinin yüksek olduğunu kabul etmekle birlikte, küresel eşitsizlik trendinin artış yönünde olmadığı iddiasında bulunmaktadır. Zira O’na göre son dönemde küresel eşitsizlik azalmakta veya en kötümser senaryolar baz alındığında dahi sabit kalmaktadır. Ayrıca ülkeler arası eşitsizlik azalırken, ülke içi eşitsizlikler artmaktadır. Milanovic’in iddiası esasen Gulbe ve Sarvuta’nın (2018) tezine benzer şekilde küreselleşme eğilimine dayanmakta fakat tersi bir sonucu içermektedir. Buna göre, 1990’lı yıllardan itibaren önemli ölçüde artan küreselleşme, ülkeler arası ekonomik yakınsama kuvvetlerini tetiklemiştir. Devasmita’nın (2018) çalışması da bu iddiayı 2000 sonrası dönemde AB ülkeleri ile ASEAN bağlamında desteklemektedir. Küreselleşmenin sonuçlarına yönelik birbirine zıt görüşlerin var olması nedeniyle bu

çalışmada küreselleşmenin eşitsizlikler üzerindeki etkisine ve özellikle mekân temelli eşitsizlikten sınıf temelli eşitsizliğe geçişin ana unsurlarından biri olup olmadığı konusuna odaklanılmaktadır.

Küreselleşme sürecinde önemli bir ekonomik gelişme elde eden bölgelerin başında Asya gelmektedir. 4 milyardan fazla insan ile dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 60'ına ev sahipliği yaptığı göz önüne alındığında, Asya'nın küreselleşme sürecinden elde ettiği getiriler ve küreselleşmenin Asya kaynaklı olarak gerek ülke içi gerekse ülkeler arası eşitsizliklere yönelik çok boyutlu etkilerinin analiz edilmesi büyük önem taşımaktadır (Wang, Cheong, Wu, ve Wu, 2019: 342).

Bu temelde örneklem olarak birçok Asya ülkesinin de yer aldığı bu çalışmanın amacı; küreselleşme sayesinde mekân temelli, yani ülkelerarası gelir dağılımı eşitsizliğinin azalıp; sınıfsal, yani ülke içi gelir dağılımı eşitsizliğinin arttığı yönündeki hipotezi test etmektir. Bu amaçla gerçekleştirilen çalışmamızın ilk bölümünde küreselleşme, yakınsama ve gelir dağılımı adaletsizliği ile bu kavramlar arasındaki teorik ilişki incelenecektir. İkinci bölümde literatürde yer alan ampirik ve teorik çalışmaların bir özeti sunulacak ve böylece küreselleşme ve gelir dağılımı eşitsizliği arasındaki ilişkiye dair hipotezin diğer çalışmalarda nasıl test edildiği, hangi sonuçlara ulaşıldığı ortaya konulacaktır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ekonometrik yöntemler kullanılarak yukarıda bahsedilen hipotez test edilecektir. Bu kapsamda dört farklı model kurulacaktır. İlk iki modelde küreselleşmenin sırasıyla gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için gelir yakınsamasını ne yönde etkilediği araştırılacaktır. Son iki modelde ise sırasıyla gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere küreselleşmenin ülke içi gelir dağılımı üzerinde ne yönde bir etkiye sahip olduğu ortaya konulacaktır.

2. Teorik Çerçeve

Gelir eşitsizliği; ekonomik kaynakların bireyler, gruplar, ülkeler veya bölgeler arasındaki dağılımını ifade eden ekonomik eşitsizlik olgusunun temel bileşenlerinden biridir (UN-DESA, 2015: 2) ve mevcut gelirin farklı unsurlar arasında eşitsiz dağıldığını ifade etmektedir. Küreselleşme ise çok boyutlu etkileri olan bir olgu olarak eşitsizlik seviyelerinin belirleyicileri arasında yer almaktadır. Zira küreselleşmenin ekonomik büyümeyi ve toplumsal gelişmeyi destekleme gibi olumlu etkilerinin yanı sıra başta gelir eşitsizliğini artırma, çok uluslu şirketler aracılığıyla tekelleşmeye ve ekolojik tahribata yol açma gibi olumsuz etkileri de söz konusudur. Bu durumun bir sonucu olarak küreselleşmenin diğer faktörlerle karşılıklı etkileşimini inceleyen çalışmalar arasında gelir eşitsizliği konusu önemli bir yer tutmaktadır (Atıf, Srivastav, Sauybekova ve Arachchige, 2012).

Gelir eşitsizliği kavramından genellikle ülke içi eşitsizlikler anlaşılmaktadır. Özellikle ulus devletin bireyin ekonomik yaşamı üzerinde oldukça belirleyici olduğu bir dönem için bu anlaşılabilir bir durumdur (Milanovic, 2012: 2). Ancak küreselleşme çağında birer dünya vatandaşı olarak farklı ülkelerdeki bireylerin ve genel olarak ülkelerin gelir düzeylerinin karşılaştırılması da giderek önemli hale gelmektedir. Buna karşın, literatürde ülke içi eşitsizliklere (sınıf temelli eşitsizlik) yönelik çalışmalar yaygın olarak yer alırken; ülkeler arası eşitsizliklere (mekan temelli eşitsizlik) yönelik çalışmalar ise görece sınırlı kalmaktadır. Firebaugh (2000: 328)'a göre bu durumun üç temel sebebi söz konusudur. İlk olarak; ülke içi eşitsizlik yatay kesit verileriyle incelenebilirken ülkeler arası eşitsizlik toplanması daha zor olan panel veri setleriyle incelenmektedir. İkinci olarak, ulusal politikaların gelir dağılımı üzerindeki etki gücü nedeniyle ülke içi eşitsizlik devletin politika tercihi ile yakından ilişkiliyken; ülkeler arası eşitsizliği dengeleyebilecek güçte uluslararası kuruluşların mevcut olmaması ülkeler arası eşitsizliği daha otonom kılmaktadır. Son olarak ise bireylerin

eşitsizlik algısının genellikle yerel ölçekteki kıyaslamalarla şekillendiği ve buna koşut olarak da ülke içi eşitsizliğin sosyo-psikolojik maliyetinin daha büyük olduğu düşünülmektedir. Bu nedenlerle, ülke içi eşitsizliklere atfedilen önem daha çok olmakta ve akademik ilgi görece bu alanda yoğunlaşmaktadır.

Buna karşın, kişi başına düşen gelirin ülkeler arasındaki farklılıklarını konu edinen yakınsama literatürü dolaylı olarak ülkeler arası gelir eşitsizliği konusunda önemli ipuçları sunmaktadır. Zira farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerdeki kişilerin ortalama gelirlerinin zaman içinde birbirine yakınsayacağına dair teorik beklentinin farklı çalışmalar tarafından desteklenmesi, aynı zamanda ülkeler arası gelir dağılımının da iyileştiği yönünde bir çıkarımı beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda çalışmamızda ele alınan AB ülkelerinin hem kendi içinde (Matkowski ve Próchniak, 2007; Varblane ve Vahter, 2005; Vojinović, Oplotnik ve Próchniak, 2010; Forgó ve Jevcak, 2015) hem de diğer ülkelerle (Savacı ve Karşıyakalı, 2016; Stanisić, Makojević ve Curčić Milutinović, 2018) arasındaki yakınsama süreçlerini inceleyen çalışmalar mevcuttur. Ayrıca Waheeduzzaman (2011), bu çalışmanın temelini oluşturan gelişmiş ve gelişmekte olan ülke gruplarına ilişkin gelir eşitsizliği konusunu G7 ve yükselen ekonomiler örnekleri üzerinden incelemiş ve yakınsamanın varlığına ilişkin kanıtlar sunmuştur. Bunun dışında OECD (Yeşilyurt, 2014; Yılcı ve Gökçe, 2020), MENA (Andreano, Laureti ve Postiglione, 2013), ASEAN (Zia ve Mahmood, 2019) ve sanayileşmiş ülkeler (Kenworthy, 1997) gibi farklı ülke grupları açısından yakınsamanın geçerliliğini test eden çalışmalar söz konusudur. Fakat yakınsamaya dair farklı sonuçlara çalışmamızın sınırlarını aşmayacak biçimde bir sonraki bölümde yer verilecektir.

Bu çalışmada küreselleşmenin ülkeler arası gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi yakınsama literatürünü takiben kişi başına düşen gelir bağımlı değişkeni üzerinden değerlendirilmektedir. Diğer taraftan bağımlı değişken olarak ele aldığımız ülke içi eşitsizliğin ölçümü için diğer çalışmalarda yaygın olarak brüt gelir, net gelir ve tüketim harcamaları gibi farklı yöntemlerle hesaplanan Gini katsayıları tercih edilmektedir. 0 ila 1 arasında değer alan ve 0 değerinde mutlak bir eşitliği ifade eden Gini katsayılarının hem ülkeler hem de yıllar açısından verilerinin eksik olması, eşitsizlik çalışmaları için önemli bir zorluk oluşturmaktadır (Bergh ve Nilsson, 2010: 492). Bu nedenle ülke içi eşitsizlikler için çalışmamızda World Inequality Database (IE) tarafından yayınlanan gelir eşitsizliği endeksi, gelir grupları arasında en çok paya sahip ilk yüzde onluk dilimin toplam gelirdeki payını temsil edecek şekilde kullanılmıştır. Ayrıca küreselleşmeyi temsilen İsviçre Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü tarafından oluşturulan ve ekonomik, sosyal ve siyasi yönleriyle küreselleşme seviyesini en detaylı biçimde yansıtan endekslerden biri olan KOF Endeksi kullanılmıştır³.

Gerek ülke içi gerekse ülkeler arası eşitsizlik bakımından küreselleşme belirleyici bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Küreselleşmenin serbest ticaret, finansal akımlar, uluslararası yardımlar, göç ve fikirler üzerinden gerçekleşen ekonomik etkilerinin yanı sıra; farklı sosyal ve politik etkilerini de içeren çok boyutlu karakteri, gelir dağılımı üzerindeki etkisini belirsizleştirmektedir. Üstelik bu etkiler içinde bulunan zaman dilimine ve Sanayi Devrimi gibi yapısal değişimlere bağlı olarak da farklılaşmaktadır (Rasler ve Thompson, 2009; Goldin ve Reinert, 2007: 9). Örneğin O'Rourke (2001), 19. yüzyılın sonlarından itibaren küreselleşmenin ticaret ve göç aracılığıyla görece zengin ülkelerde ülke içi eşitsizliği artırırken, diğer ülkelerde ise azalttığını; ayrıca hem 19. yüzyılın hem de 20. yüzyılın

³ Bu endeks; doğrudan ve dolaylı yabancı sermaye yatırımları, dış açıklık seviyesi, tarife oranları ve sermaye kontrolleri, kültürel yapı, bilgi ve iletişim, uluslararası kuruluşlara üyelik, birleşmiş milletler görevlerine katılım ve konsolosluk sayıları gibi kriterler temel alınarak oluşturulmaktadır.

sonlarında küreselleşmenin ülkeler arasında bir gelir yakınsaması sağladığını tespit etmektedir. Bu nedenle son iki yüz yıllık dönemde küreselleşme ile gelir dağılımı arasındaki ilişkinin doğrudan ve kesin bir tespitini yapmak oldukça zordur (Taylor, 2002: 20).

Bu durumun bir sonucu olarak, küreselleşme karşıtları ile küreselleşme savunucularının gelir dağılımına dair argümanları farklı temellere dayanmaktadır. Küreselleşmeyi savunanlar, gelir dağılımı adaletsizliğini küreselleşmeyi engelleyen faktörlerle ilişkilendirmektedirler (Konukman-çiftçi 2008: 75). Örneğin, Lindert ve Williamson'a (2001: 228) göre ülkelerin küresel piyasalara entegrasyonu, hem ülke içi hem de ülkeler arası ölçekte daha az eşitsizlik anlamına gelmektedir. Ayrıca küresel gelir eşitsizliğinin; tamamen entegre olmuş bir dünya ekonomisi altında, -tamamen bölünmüş piyasalardan oluşan bir ekonomiye göre- daha düşük olacağını iddia etmektedirler.

Öte yandan, Dowrick ve DeLong'un (2003: 217-218) 20. yüzyıla ilişkin tarihsel analizinde ise küreselleşmenin mutlak bir küresel gelir yakınsaması ortaya çıkarmadığı ve entegrasyona katılan gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkeleri yakalayabilmesi için çok az neden olduğu iddia edilmektedir. Bu iddianın temelinde, küreselleşme sonucunda ortaya çıkan büyüme süreçlerinde yakınsamanın sadece bir grup ülke ile sınırlı kalması bulunmaktadır. Küresel piyasalara entegre olan ama yakınsama grubunun dışında kalan ülkelerin dünya gelirinden aldığı pay ise düşmektedir. Bu durum, sadece yüksek gümrük vergileri ve sermaye kontrolleri gibi küreselleşmenin önündeki engellerle açıklanabilecek kadar basit değildir. Yine de Dowrick ve DeLong, son dönemde Çin ve Hindistan'daki ekonomik gelişmenin ilk kez mutlak anlamda bir gelir yakınsamasını beraberinde getireceğini öngörmektedir⁴.

Küreselleşme karşıtları ise gelir eşitsizliğindeki artışa vurgu yapmaktadır. Bu bakış açısına göre küreselleşme hem ülke içi hem de ülkeler arası eşitsizliği artırmakta ve yoksulluğu derinleştirmektedir (Ravallion, 2003: 739). Birdsall'a (2006: 22) göre küreselleşmenin gelir eşitsizliğini artırması esasen üç nedenden dolayı gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki, finansal piyasaların daha verimli varlıklara daha yüksek getiriler sunuyor olmasıdır. Yüksek verimli varlıkların çoğunlukla gelişmiş ülkelerin bünyesinde bulunması ise bu ülkelerin geliştirmekte olan ülkelere nazaran daha hızlı sermaye birikimi sağlamalarını beraberinde getirmektedir. İkinci olarak, küreselleşmenin negatif dışsallıklar ve piyasa başarısızlıkları gibi yeni maliyetler yaratması gelir eşitsizliğini derinleştirmektedir. Çünkü bu olumsuzlukları giderme konusunda yeterli donanımına sahip olmayan kırılgan ekonomilerin risk düzeyleri artmakta ve çeşitli alanlarda kullanabilecekleri kaynakların bu maliyetleri karşılamaya ayrılması verimliliklerini düşürmektedir. Son olarak; küresel ekonomik işleyişi sağlayan kuralların, çoğunlukla pazarlık gücü yüksek olan gelişmiş ülkelerin çıkarlarını yansıtmaları da küreselleşmenin eşitsizliği artıran bir unsur olmasına neden olmaktadır.

Bu etkileşimlere benzer şekilde küreselleşme sürecinin ülke içi eşitsizlikler üzerinde de belirleyici etkileri bulunmaktadır. 2007 tarihli bir IMF raporunda, küreselleşme sonucunda ortaya çıkan teknolojik gelişmenin ücretler kanalıyla gelir eşitsizliğini artıran en önemli olgu olduğu vurgulanmaktadır. Raporda ayrıca dış ticaretin eşitsizliği azalttığı, uluslararası sermaye akımlarının ise eşitsizliği artırdığı ifade edilmektedir (IMF, 2007).

⁴ Darvas'ın (2015) ilerleyen dönemdeki çalışması, Çin ve Hindistan'ın gelir eşitsizliği üzerindeki azaltıcı etkisini kişiler arası ölçekte desteklemektedir. Çalışmada 1988-2015 yılları arası dönemde 145 ülkenin vatandaşları arasındaki gelir eşitsizliği incelenmiş ve küresel gelir eşitsizliğinin bu dönemde önemli ölçüde düştüğü ancak Çin ve Hindistan analizden çıkarıldığında eşitsizliğin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tüm dezavantajlarına rağmen tarihsel sürece bakıldığında, küreselleşme ile birlikte dünyadaki toplam refahın arttığı görülmektedir. Bu bakımdan, ne küreselleşme karşıtlarının önerdiği biçimde küreselleşmenin terk edilmesi ne de aşırı küreselleşmecilerin hedeflediği koşulsuz bir küreselleşmenin gerçekleşmesi, ekonomik kaynakların artırılması ve adil bir paylaşım için çözüm niteliği taşımamaktadır.

Amartya Sen'e (2002: 12) göre küreselleşme sürecinin kesintiye uğratılması, oldukça zararlı sonuçlara yol açabilecek bir girişim olacaktır. Zira küreselleşmenin seyahat, ticaret, göç, kültür ve bilgi gibi kanallardan ülkeler arasındaki etkileşimi artırdığı bir gerçektir. Bu durum, toplumsal gelişmenin en önemli kaynaklarından birini teşkil etmektedir. Benzer şekilde, küreselleşmenin modern teknoloji ve ekonomik entegrasyonlar aracılığıyla; hem yoksulluğun azaltılmasında hem de geçmişte sadece küçük azınlıkların elinde toplanan maddi refahın genele yayılmasındaki rolü büyüktür. Bu nedenle, asıl üzerinde durulması gereken konu; küreselleşme sürecinin nasıl sonlandırılacağından ziyade küreselleşmenin getirilerinin paylaşımıdır. Bu açıdan çalışmamızın konusunu oluşturan küreselleşme ve gelir dağılımı arasındaki ilişkinin tespit edilmesi, gelecekte bu alanda uygulanabilecek etkin politikaların üretilmesi için oldukça önemlidir.

3. Literatür Özeti

Mevcut çalışmalarda küresel gelir eşitsizliği seviyesinin dönemlere ve kaynaklarına göre farklılık arz ettiği görülmektedir. Örneğin; Bourguignon ve Morrisson'un (2002), Maddison'un (1995) tarihsel verilerine dayanan çalışmasında eşitsizliğin 19. yüzyıldan itibaren II. Dünya Savaşı'na kadar arttığı, sonrasında ise nispeten durağan hale geldiği belirtilmektedir. Bunu destekleyecek biçimde, Milanovic (2012) 1988-2008 dönemini kapsayan çalışmasında küresel eşitsizliğin Sanayi Devrimi'nden beri ilk kez düşmüş olabileceğini belirtmekte ancak bunun yalnızca ülkeler arası gelir yakınsamasının devam etmesi ve ülke içi eşitsizliklerin mevcut düzeylerini aşmaması halinde sürdürülebileceğini öngörmektedir. Bourguignon ve Morrisson'un (2002) çalışmasında, eşitsizliğin kaynaklarının da dönemler itibarıyla değiştiği ortaya konulmaktadır. Özellikle 19. yüzyılın başında eşitsizliğin asıl itici gücü, ülkeler arası eşitsizlikler iken; daha sonraki süreçte ülke içi eşitsizliklerin baskın hale geldiği öne sürülmektedir. Analizde temel alınan ülke içi eşitsizliklerin ise son iki yüzyıllık süreçte önemli ölçüde arttığı sonucuna ulaşılmaktadır. Küresel gelir eşitsizliğinin kaynaklarının yakın geçmişteki değişimine ilişkin ise Milanovic'in çalışmaları öne çıkmaktadır. Milanovic'e (2011b) göre 1950'li yıllar öncesi dönemde küresel gelir eşitsizliğindeki artış temelde ülke içi eşitsizliklerden kaynaklanmış ancak sonraki süreçte ülkeler arası eşitsizlikler ağırlık kazanmaya başlamıştır. Milanovic (2002) 91 ülkenin hanehalkı verilerine dayanan çalışmasında ise 1988-1993 yılları arası dönem için ülkeler arası eşitsizliğin küresel eşitsizliği artıran temel unsur olduğunu tespit etmektedir. Ancak 21. yüzyıl ile birlikte ise bu durum değişmeye başlamıştır. Özellikle Asya ülkelerinin küresel anlamda ticari ve finansal piyasalara entegre olmaları ve ardından kayda değer bir ekonomik gelişme kat etmeleri, gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasında gelir yakınsamasını beraberinde getirmiştir. Bu nedenle 2000'li yıllarda küresel eşitsizliğin temel kaynağı nispeten ülke içi eşitsizlikler olmuştur (Milanovic, 2018: 131).

Literatürde ülkeler arası gelir eşitsizliğinin analiz edilmesini içeren birçok ampirik çalışma söz konusudur. Örneğin; Park (1997), 137 ülkenin dahil olduğu çalışmasında 1960-1990 arası dönemi, ülkelerin beşer yıllık veri setleriyle analiz etmiştir. Küresel nüfusun yüzdeler halinde dilimler halindeki gelir payları aracılığıyla ölçülen Theil Endeksi ve Penn Dünya Tablosu'ndan elde edilen verilerin kullanıldığı çalışmada söz konusu dönemde ülkeler arasında bir gelir yakınsamasının bulunmadığı sonucuna varmıştır. Buna ek olarak, çalışmada gelişmekte olan ülkelerin gelir artış hızlarının gelişmiş ülkelere göre daha fazla

olmadığı ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki gelir eşitsizliğinin ele alınan dönemde arttığı ortaya konulmuştur. Wang ve diğerleri (2019) ise 2002-2014 döneminde Asya ülkeleri arasındaki gelir eşitsizliğini Theil endeksleri ve Gini katsayılarını kullanarak incelemiştir. Ayırıştırma teknikleri ve geçiş dinamikleri analizinin birlikte uygulanmasına dayanan çalışmada Asya ülkeleri arasındaki eşitsizliğin ilgili dönemde tedricen azaldığı ve genel eşitsizlikteki en büyük payın Doğu Asya ülkelerine ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Devasmita'nın (2018) çalışmasında da 2000-2014 arasında Avrupa Birliği ile ASEAN ülkeleri arasındaki gelir eşitsizliği Theil Endeksleri kullanılarak incelenmiş ve iki ülke grubu arasındaki gelir eşitsizliğinin azaldığı ve bu durumun beta ve sigma yakınsaması bulgularıyla uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada eşitsizliğin sektörel kaynaklarına da değinilmiş ve Avrupa Birliği için sanayi sektöründeki eşitsizlik azalışının ülkeler arası gelir dağılımına olumlu etkide bulunduğu; ASEAN'da ise sanayi ve hizmet sektörlerinin yakınsamayı desteklediği belirlenmiştir. Geniş bir literatür incelemesine dayanan Johnson ve Papageorgiou'nun (2020) çalışmasında ise son 50 yılda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında bir yakınsama olmadığı ancak 2000 yılı sonrasında küresel gelir eşitsizliğinin ise azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmamıza benzer şekilde, ülkeler arası gelir eşitsizliğini küreselleşme üzerinden inceleyen çalışmalar da söz konusudur. Bu bağlamda Harger, Young ve Hall (2017), 1970-2009 yılları arası dönemde 184 ülkenin KOF endekslerini ve kişi başına düşen gelir seviyelerini kullanarak panel veri analizi yöntemiyle küreselleşme ile ülkeler arası gelir yakınsamasını ilişkisini incelemiştir. Analiz sonuçlarına göre, KOF endeksinde meydana gelen yüzdesel bir standart sapma artışı ele alınan ülkenin kişi başına düşen gelir düzeyi ile en zengin ülkeninki arasındaki farkı yıllık ek %13,6 oranında azalmaktadır. Ayrıca Slaughter (2001) 1945 yılı sonrası dönemde gerçekleştirilen dört ayrı uluslararası ticari serbestleşme girişiminin (AET'nin kurulması, EFTA'nın kurulması, AET ve EFTA arasında ticari serbestleşme adımları ile GATT Kennedy Turu) katılımcı ülkeler arasında gelir yakınsaması sağlayıp sağlamadığını incelemiş ve farkların farkı yöntemiyle ulaştığı sonuçlara göre bu ticari küreselleşme süreçleri sonrasında herhangi bir kişi başına düşen gelir yakınsaması ortaya çıkmamıştır.

Öte yandan, gelir eşitsizliğini küreselleşme üzerinden inceleyen çalışmalarda genellikle ülke içi eşitsizliklerin ele alındığı görülmektedir. Örneğin Tunalı ve Çetinkaya (2019) G7 ülkelerini panel veri yöntemiyle inceledikleri çalışmalarında 2003-2013 döneminde küreselleşmedeki (KOF küreselleşme endeksi) bir birimlik artışın gelir eşitsizliğini (Gini katsayısı) 0.59 oranında azalttığı sonucuna ulaşımlardır. Atıf ve diğerleri (2012) ise 68 gelişmekte olan ülkenin 1990-2010 arası döneme ait Gini katsayıları ve KOF endekslerini kullanarak küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerinde etkisini panel veri analizi ile incelemiştir. Çalışmada temel doğrusal, sabit etkiler, rassal etkiler ve dinamik olmak üzere uygulanan dört modelde de Gini katsayısı ile KOF endeksi arasında oldukça anlamlı bir pozitif ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dorn ve diğerleri (2018), 140 ülkedeki gelir eşitsizliği ile küreselleşme ilişkisini 1970-2014 yılları arası dönemde incelemişler ve çoğu geçiş ekonomisinde ilişkinin güçlü ve pozitif olduğu sonucuna ulaşımlardır. Diğer taraftan gelişmiş ekonomilerde ise iki değişken arasında anlamlı bir pozitif ilişki bulunamamıştır. Roy-Mukherjee ve Udeogu (2021), 1991-2017 arası dönemde 32 OECD ve 7 Batı Balkan ülkesinin 3'er yıllık KOF endeksleri ve Gini katsayılarını kullanarak gelir eşitsizliği ile küreselleşme ilişkisini panel veri analiziyle incelemiştir. Analiz sonuçlarına göre ele alınan ülkelerde küreselleşme gelir eşitsizliğini artırmaktadır. Dreher ve Gaston (2008), 1970-2000 arası döneme ilişkin KOF küreselleşme endeksi ve UTIP (University of Texas Inequality Project) veri tabanından elde edilen hane halkı gelir eşitsizliği verilerinin 5'er yıllık ortalamalarını kullanarak uyguladıkları panel veri analizinde sabit etkiler

modeline göre; küreselleşmenin gelir eşitsizliğini tüm ülkelerde %5,6 artırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca bu oran OECD ülkelerinde %2,8 iken OECD üyesi olmayan ülkelerde ise %4,7'dir.

Literatürde küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini küreselleşmenin çeşitli alt bileşenlerini de kapsayacak biçimde inceleyen çalışmaların sayısı oldukça fazladır. Bu açıdan Yanar ve Şahbaz (2013), 2010 yılına ilişkin yatay kesit analizlerinde 102 gelişmekte olan ülkede hem genel küreselleşme (genel KOF endeksi) hem de ekonomik ve sosyal küreselleşmenin (KOF alt endeksleri) gelir eşitsizliğini (Gini katsayısı) azalttığı sonucuna ulaşmışlardır. Ha (2012) ise 1975-2005 arası dönemde 59 gelişmekte olan ülkenin gelir dağılımını interdisipliner bir perspektifte incelemiştir. Havuzlanmış zaman serisi analizi yöntemiyle ulaştığı sonuçlara göre; dış ticaret ve doğrudan yabancı yatırımlar söz konusu ülkelerde gelir eşitsizliğini önemli ölçüde artırmakta ancak sol hükümetlere sahip ülkeler, sağ hükümetlere sahip ülkelere göre küresel entegrasyonun eşitsizliğe yol açan etkilerini yavaşlatmada daha başarılı olmaktadır.

Küreselleşmenin alt bileşenlerini kapsayan eşitsizlik çalışmalarında çoğunlukla panel veri analizi tercih edilmiştir. Örneğin; Somuncu (2021), 1995-2016 döneminde 30 gelişmiş ülke ve 37 gelişmekte olan ülke ekonomisini dinamik panel veri analizinin geliştirilmiş momentler yöntemiyle incelemiştir. Çalışmada ekonomik küreselleşmenin (KOF küreselleşme endeksleri) gelir eşitsizliği (Standartlaştırılmış Dünya Gelir Eşitsizliği Veritabanı'ndan alınan Gini katsayıları) üzerindeki etkisinin gelişmiş ülkelerde sabit ve rassal etkilere göre negatif, birinci farklarına göre ise pozitif olduğu; benzer şekilde gelişmekte olan ülkelerde de pozitif olduğu tespit edilmiştir. Sosyal ve politik küreselleşmelerin ise her iki ülke grubunda da gelir eşitsizliğini azalttığı, ticari küreselleşmenin ise gelişmiş ülkelerde eşitsizliği artırırken gelişmekte olan ülkelerde eşitsizliği azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak, çalışmada genel küreselleşmenin eşitsizlik üzerindeki etkisinin gelişmiş ülkelerde pozitif, gelişmekte olan ülkelerde ise negatif olduğu tespit edilmiştir. Aynı kaynaklardan elde edilen veriler aracılığıyla gerçekleştirilen bir başka çalışmada Akbakay ve Barak (2020) 13 yükselen piyasa ekonomisini 1994-2014 yılları arası dönem için panel veri analizi ile incelemiş ve uygulanan PMG (Pooled Mean Group) yöntemi sonucunda ekonomik küreselleşmenin gelir eşitsizliğini artırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Ekonomik küreselleşmeyi finansal ve ticari olmak üzere iki alt endeks bazında ele alan çalışmada, finansal küreselleşmenin eşitsizlik üzerindeki etkisinin ticari küreselleşmeden daha fazla olduğu vurgulanmıştır.

Wang ve diğerleri (2020) ise ticari küreselleşmeyi ihracat ve ithalatın GSYİH'daki payları üzerinden değerlendirmişler. 58 ülke için 2005-2014 dönemini ele alan çalışmada, ihracatın GSYİH içindeki payının daha yüksek olmasının; gelişmekte olan ülkelerde gelişmiş ülkelere göre 1.79 kat daha fazla eşitsizliğe yol açtığı sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde, ithalatın GSYİH içindeki payının daha yüksek olmasının ise yine gelişmekte olan ülkelerde gelişmiş ülkelere göre 2.44 kat daha fazla eşitsizlik anlamına geldiği ve buna ek olarak, doğrudan yabancı yatırımların gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin ise gelişmekte olan ülkelerde 1.43 kat daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Türkmen ve Özbek'in (2021) E7 ülkelerini ele aldıkları çalışmalarında 1988-2016 dönemi yıllık verilerini kullanarak panel veri analizi uygulanmıştır. Finansal küreselleşme için IMF'nin hazırladığı finansal gelişme endeksi ve gelir eşitsizliği için Gini katsayıları kullanılan çalışmada, finansal küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin bazı ülkelerde olumlu bazı ülkelerde ise olumsuz yönde seyrettiği ortaya konulmuştur.

Özcan ve Özmen (2018), 7 farklı yükselen piyasa ekonomisindeki ticari küreselleşme ve gelir eşitsizliği ilişkisini 1994-2005 dönemi için panel veri analiziyle incelemişlerdir. Eşitsizlik için Gini katsayıları ve ticari küreselleşme için dış ticaret hacminin GSYİH'ya oranının kullanıldığı çalışmada ülkelerden ikisinde küreselleşmenin gelir eşitsizliğini artırdığı, diğer ülkelerde ise değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bergh ve Nilsson (2010), 1970-2005 yılları arası döneme ilişkin 80 ülkeyi; standartlaştırılmış dünya gelir eşitsizliği veritabanını ve Fraser Enstitüsü'nün KOF küreselleşme endeksini kullanarak panel veri analizi aracılığıyla incelemişlerdir. Analiz sonuçlarına göre, gelişmekte olan ülkelerde sosyal küreselleşmenin eşitsizliği artırmada önemli bir etkisinin olduğu fakat siyasi küreselleşmenin eşitsizliği artırmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Asteriou, Dimelis ve Moudatsou (2014), Dünya Bankası veri tabanından ticari açıklık, UNCTAD Yatırım Raporu'ndan doğrudan yabancı yatırımlar ve IMF'nin Kambiyo Düzenlemeleri ve Kambiyo Kısıtlamalarına İlişkin Yıllık Raporu'ndan elde edilen sermaye hesabı açıklığı gibi ekonomik küreselleşmeye ilişkin temel göstergelerin gelir eşitsizliği (Gini katsayıları) üzerindeki etkisini incelemişlerdir. 1995-2009 arası dönemde AB-27 ülkelerin yıllık verileri kullanılarak uygulanan panel veri analizi sonuçlarına göre ticari açıklık gelir eşitsizliğini azaltıcı yönde bir etkiye sahipken; doğrudan yabancı yatırım (DYY), sermaye hesabı açıklığı ve borsa kapitalizasyonu değişkenlerinin söz konusu ülkelerde eşitsizliği artırıcı bir etkisi söz konusudur. Özellikle DYY'nin, eşitsizliği en çok artıran faktör olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada örneklem, ülke alt gruplarına göre de incelenmiş ve bu gruplarda ticari açıklığın etkisini koruduğu ancak finansal küreselleşmenin gruplara göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Munir ve Bukhari (2019), 1980-2014 arası dönemde yükselen ekonomi kategorisindeki 11 Asya ülkesi için ticari, finansal ve teknolojik küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini panel veri analiziyle incelemişlerdir. Dünya Bankası, IMF, Dünya Ticaret Entegrasyonu ve Pakistan Ekonomik Araştırması ile dünya gelir eşitsizliği veri tabanından (WIID) elde edilen veriler ile gerçekleştirilen çalışmaya göre; ticari ve teknolojik küreselleşme gelir eşitsizliğini azaltırken, finansal küreselleşme gelir eşitsizliğini artırmaktadır.

Baek ve Shi (2016), ticari ve finansal küreselleşmenin ülke içi gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini 26 gelişmiş ve 52 gelişmekte olan ülke açısından incelemişlerdir. Dünya Bankası'nın veri tabanından elde edilen Gini katsayıları ve çeşitli ekonomik küreselleşme göstergeleri aracılığıyla 1990-2010 arası döneme ilişkin uygulanan panel veri analizi sonucunda; ticari küreselleşmenin gelişmiş ülkelerde eşitsizliği artırırken, gelişmekte olan ülkelerde azalttığı; diğer taraftan finansal küreselleşmenin ise gelişmiş ülkelerde eşitsizliği azaltırken gelişmekte olan ülkelerde ise artırdığı tespit edilmiştir.

4. Ekonometrik Analiz

Çalışmanın bu bölümünde küreselleşmenin ülkeler arası ve ülke içi gelir dağılımına olan etkisi ekonometrik olarak incelenecektir.

4.1. Veriler ve Model

Çalışmada panelin dengeli olabilmesini sağlayacak en geniş zaman aralığı tercih edilmiş ve bu kapsamda 2003-2019 dönemine ait yıllık veriler kullanılmıştır. Küreselleşmenin ülkelerarası ve ülke içi gelir dağılımına olan etkisini analiz edebilmek amacıyla üç adet model kurulmuştur:

$$\text{Model 1: } \ln GDPPC_{it} = c + \beta_1 kof_{it} + \beta_2 inf_{it} + \beta_3 demo_{it} + u_t$$

$$\text{Model 2: } \ln GDPPC_{it} = c + \alpha_1 kof_{it} + \alpha_2 inf_{it} + \alpha_3 demo_{it} + e_t$$

$$\text{Model 3: } IE_{it} = c + \delta_1 kof_{it} + \delta_2 inf_{it} + \delta_3 demo_{it} + \Omega_t$$

$$\text{Model 4: } IE_{it} = c + \gamma_1 kof_{it} + \gamma_2 inf_{it} + \gamma_3 demo_{it} + \epsilon_t$$

Denklemlerde, $\ln GDPPC$; ülkelerdeki kişi başı gayri safi yurtiçi hasılanın logaritmasını, kof ; küreselleşme endeksini, inf ; enflasyonu, $demo$; ülkelerin demokratikleşme seviyelerini temsilen Freedom House tarafından yayınlanan demokrasi endeksini ve IE ; World Inequality Database tarafından yayınlanan gelir eşitsizliği endeksini göstermekte ve ilk yüzde onluk dilimin toplam gelirdeki payını temsil etmektedir. Ülke sepeti olarak Model 1 gelişmiş ülkeler olarak nitelendirilen AB-15 (Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Lüksemburg, Portekiz, Yunanistan) ülkelerini kapsarken, Model 2 ve 3 gelişmekte olan ülkeler olarak adlandırılan BRICST (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Güney Afrika ve Türkiye) ülkelerinden oluşmaktadır.

İncelenen modellerin tamamı, çalışmanın hipotezi olan “küreselleşme ülkelerarası gelir dağılımını gelişmiş ülkeler lehine değiştirirken, ülke içi gelir dağılımını bozmaktadır” ifadesini test etmeye yönelik olarak kurulmuşlardır. Burada, Model 1 ve Model 2, sırasıyla gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kişi başı gayri safi yurtiçi hasıllarının ($\ln GDPPC$) küreselleşmeden (kof) nasıl etkilendiğini araştırırken, Model 3 ve Model 4 sırasıyla gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki ülke içi gelir dağılımının küreselleşmeyle olan ilişkisini incelemektedir. Yine her bir modelde bağımsız değişken olarak küreselleşmenin yanına enflasyon ve demokrasi endeksi değişkenleri de eklenmiştir.

4.2. Yatay Kesit Bağımlılığı

Panel veri analizi yaparken, durağanlık testlerine geçmeden önce yatay kesit bağımlılığı testi yapılması gerekmektedir. Çünkü serilerde yatay kesit bağımlılığının bulunması elde edilecek sonuçları ciddi oranda etkilemektedir (Pesaran, 2004, Varol, 2019: 17). Bu sebeple birim kök analizine geçmeden önce uygun birim kök yönteminin belirlenmesi amacıyla yatay kesit bağımlılığı testi yapılmıştır. Bu amaçla Pesaran (2004) yatay kesit bağımlılığı testi gerçekleştirilmiştir. Bu yöntem aşağıdaki denklemle analizi gerçekleştirilmektedir:

$$CD = \sqrt{\frac{2T}{N(N-1)}} \left(\sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N \hat{\rho}_{ij} \right)$$

Denklemden elde edilen CD test istatistiği asimptotik standart dağılım sergilemektedir (Pesaran, 2004). Bu testin hipotezleri:

H_0 = yatay kesit bağımlılığı yoktur.

H_1 = yatay kesit bağımlılığı vardır.

Dolayısıyla, elde edilen test istatistiğinin reddedilmesi, paneli oluşturan birimler arasında yatay kesit bağımlılığının var olduğunu ve yatay kesit bağımlılığını göz önünde bulunduran birim kök testlerinin kullanılması gerektiğini ifade etmektedir. Çalışmada Pesaran (2004) CD testi Stata programı ile uygulanmış ve sonuçlar Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Pesaran (2004) Yatay Kesit Bağımlılığı Sonuçları

Gelişmiş ülkeler (AB-15)			Gelişmekte olan ülkeler (BRICST)		
Değişken	CD test skoru	Olasılık değeri	Değişken	CD test skoru	Olasılık değeri
lnGDPPC	31.44*	0.000	lnGDPPC	13.19*	0.000
kof	33.23*	0.000	kof	14.82*	0.000
inf	29.54*	0.000	inf	0.51	0.607
demo	8.70*	0.000	demo	2.48**	0.013
IE	5.65*	0.000	IE	0.33	0.740

Not: * ve ** sırasıyla %1 ve %5 anlamlılık düzeylerini göstermektedir.

Tablo 1'deki sonuçlara göre gelişmiş ülkeler olarak ele alınan AB-15 ülkelerinde bütün serilerde yatay kesit bağımlılığının olduğu görülmüştür. Gelişmekte olan ülkeler olarak ele alınan BRICST ülkelerinde ise enflasyon ve gelir dağılımı serileri hariç diğer serilerde yatay kesit bağımlılığı bulunmuştur. Bu sebeple çalışmanın geri kalanında buna uygun analiz yöntemleri ile devam edilecektir.

4.3. Birim Kök

Çalışmada ele alınan iki farklı ülke sepetine ait on farklı değişkenden sekiz tanesi yatay kesit bağımlılığına sahipken, iki tanesi ise yatay kesit bağımlılığına sahip değildir. Bu sebeple durağanlık test edilirken yatay kesit bağımlılığının mevcut olduğu serilerde bu bağımlılığı göz önünde bulunduran ikinci nesil birim kök testlerinden Taylor ve Sarno (1998) tarafından geliştirilen MADF (Multivariate Augmented Dickey Fuller, Çok Değişkenli Genişletilmiş Dickey Fuller) testi kullanılmıştır. Yatay kesit bağımlılığının olmadığı diğer iki seri içinse birinci nesil birim kök testlerinden olan Levin-Lin-Chu (LLC) (2002) testinden yararlanılmıştır.

MADF testi tek değişkenli birim kök testlerinin bir devamı olarak düşünülebilir (Furuoka, 2012: 138). Birim kök hipotezinin sınanmasında yaygın olarak kullanılan süreç ADF testidir. ADF testi aşağıdaki regresyon üzerine kurulmuştur (MacKinnon, 2002).

$$\Delta y_t = \alpha + \beta y_{t-1} + \sum_{j=1}^p \delta_j \Delta y_{t-j} + \varepsilon_t$$

Burada α , β ve δ_j katsayıları, p otoregresif sürecin gecikme derecesini ve ε_t ise hata terimini göstermektedir. MADF yöntemi SUR (Seemingly Unrelated Regressin, Görünürde İlişkisiz Regresyon) tekniği ile ADF istatistiğini hesaplamaktadır. Bu testin boş hipotezi:

$$H_0: \beta_i - 1 = 0, \forall i = 1, \dots, N$$

Şeklinde dir. Burada paneldeki tüm ülkeler için bir birim kök olduğunu öne süren ortak hipotezin Wald istatistiği MADF istatistiği olarak kullanılmaktadır. İstatistiğin kritik değerlerden büyük olması serilerin durağan olduğu anlamına gelmektedir.

Yatay kesit bağımlılığının olmadığı seriler için uygulanan birinci nesil panel birim kök testi olan Levin, Lin, Chu (2002) testi aşağıdaki temel ADF denklemini kullanmaktadır:

$$\Delta y_{it} = \alpha y_{it-1} + \sum_{j=1}^{p_i} \beta_{ij} \Delta y_{it-j} X'_{it} \delta + \varepsilon_{it}$$

Bu testin temel hipotezi:

$$H_0: \alpha = 0$$

Bu testte ortak birim kök vardır boş hipotezi test edilmektedir. Test istatistiği kritik değerlerden büyük çıktığında hipotez reddedilmekte ve serilerde ortak birim kök olmadığı, yani serilerin durağan olduğu ortaya çıkmaktadır.

Çalışmada birim kök analizi için kullanılan MADF ve LLC testlerine ilişkin sonuçlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: MADF ve LLC Birim Kök Test Sonuçları

Gelişmiş ülkeler (AB-15)			Gelişmekte olan ülkeler (BRICST)				
	MADF	Kritik değer		MADF	Kritik değer	Levin-Lin-Chu	
						Stat	p-value
lnGDPPC	2016.725**	55.310	lnGDPPC	62.673**	55.310	-	-
kof	327.295**	55.310	kof	56.212**	55.310	-	-
inf	707.526**	55.310	inf	-	-	-1.3575***	0.0873
demo	16438.994**	55.310	demo	69.170**	55.310	-	-
IE	873.954**	55.310	IE	-	-	-2.3303*	0.0099

Not: *, ** ve *** sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerini göstermektedir.

MADF ve LLC test sonuçlarına göre hem yatay kesit bağımlılığın olduğu hem de olmadığı seriler düzey değerlerinde durağan çıkmışlardır. Bu sebeple çalışmanın bundan sonraki kısmında doğrudan regresyon analizine geçilmiştir.

4.4. Hausman Test

Yapılacak regresyon analizinden önce, regresyon denklemindeki katsayıların sabit ve rassal etkili modellerde birbirinden farklılık gösterip göstermediğinin test edilmesi gerekmektedir. Buna ilişkin test Hausman (1978) tarafından geliştirilmiştir. Bu test, sabit etkili ve rassal etkili modeller arasında katsayı farkının varlığını sınamaktadır. Sınama sürecinde kurulan boş hipotez rassal etkilerin varlığını gösterirken, boş hipotezin reddedilmesi ise sabit etkiler modelinin kullanılması gerektiğini ifade etmektedir. Bu test aşağıdaki eşitlik yoluyla analizi gerçekleştirmektedir:

$$H = (\beta^{SE} - \beta^{RE})' [Var(\beta^{SE}) - Var(\beta^{RE})]^{-1} (\beta^{SE} - \beta^{RE})$$

Denklemden yer alan SE; sabit etkiler modelini ve RE; rassal etkiler modelini ifade etmektedir. Bu test yoluyla elde edilen Hausman (H) test istatistiği sayesinde regresyonda sabit etkiler ve rassal etkiler modellerinden hangisinin kullanılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Çalışmada Hausman (1978) testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Hausman Testi Sonuçları

Yatay Kesit Rassal Etkiler		Periyot Rassal etkiler	
Test İstatistiği	Olasılık	Test İstatistiği	Olasılık

Model 1	6.67***	0.08	31.34*	0.00
Model 2	0.07	0.99	0.78	0.85
Model 3	4.75	0.19	14.14*	0.00
Model 4	42.17*	0.00	11.77*	0.00

Not: * ve *** sırasıyla %1 ve %10 anlamlılık düzeylerini göstermektedir.

Tablodaki sonuçlara göre AB-15 ülkelerinin kişi başı gelirleri üzerinde küreselleşmenin etkisini inceleyen Model 1’de Hausman test istatistiği reddedilmiş ve regresyonun sabit etkiler modeli ile kurulması gerektiği ortaya çıkmıştır. BRICST ülkelerinin kişi başı gelirleri üzerinde küreselleşmenin etkisini ele alan Model 2’ de rassal etkilerin varlığı kabul edilmiştir. AB-15 ülkelerinin ülke içi gelir dağılımının küreselleşmeden nasıl etkilendiğini inceleyen Model 3’te yatay kesitler (ülkeler) için rassal etkiler, periyot için sabit etkiler modelinin uygun olduğu görülmüştür. Model 4’te ise BRICST ülkelerinin ülke içi gelir dağılımının küreselleşmeden nasıl etkilendiği araştırılmış ve rassal etkilerin var olduğunu öne süren boş hipotez reddedilmiştir. Bu sonuçlardan hareketle Model 1 için sabit etkiler, Model 2 için rassal etkiler, Model 3 için karma etkiler ve Model 4 için sabit etkiler modellerinin uygun olduğu, yapılacak regresyonda bu etkilerin dikkate alınması gerektiği görülmüştür. Bu yüzden çalışmanın regresyon kısmı bu sonuçlara uygun olacak şekilde sürdürülecektir.

4.5. Regresyon

Çalışmada panel EKK yöntemi kullanılmış ve sonuçlar tabloda sunulmuştur.

Tablo 4: Regresyon Sonuçları

	Model 1 (AB-15)		Model 2 (BRICST)		Model 3 (AB-15)		Model 4 (BRICST)	
	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık
kof	-0.013**	0.01	0.125*	0.00	0.001**	0.04	0.006**	0.04
inf	0.027*	0.00	-0.02**	0.02	0.001	0.14	0.004*	0.00
demo	0.008**	0.04	0.006	0.16	0.0002	0.69	0.0009***	0.06
c	10.97*	0.00	0.21	0.80	0.14	0.14	0.031	0.87

Not: Model 1 ve Model 2’de bağımlı değişkenler lnGDPPC (kişi başı milli gelir), Model 3 ve 4’te bağımlı değişken IE (gelir dağılımı eşitsizliği)’dir. *, ** ve *** sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerini göstermektedir.

Tablodaki sonuçlara göre, AB-15 ülkeleri için küreselleşmenin artması kişi başına düşen gelir üzerinde negatif bir etkiye sahiptir. Bunun sebebi, küreselleşme ile beraber çok uluslu büyük şirketler üretim merkezlerini ucuz üretim faktörlerinin olduğu az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere yönlendirmeleri ve buraların kalkınmasını sağlamalarıdır. Dolayısıyla küreselleşme ile beraber gelişmiş ülke gruplarından olan AB-15’te kişi başı gelir azalmaktadır. Nitekim benzer sebebe dayanan ancak farklı yöndeki bir sonuç ise gelişmekte olan BRICST ülkeleri için bulunmuştur. Küreselleşme ile beraber bu ülkelerin kişi başı gelirleri artmaktadır. Çünkü uluslararası sermaye ucuz üretim faktörlerinin olduğu gelişmekte olan ülkelere hem kısa vadeli portföy yatırımları hem de uzun vadeli doğrudan sermaye yatırımları ile girmekte ve bahsi geçen ülkeleri kalkındırmaktadır. Bu sayede

küresel bazda ülkeler arası gelir dağılımı düzelmekte ve ülkelerin kişi başına düşen milli gelirleri birbirlerine yakınsamaktadır. BRICST ülkeleri için ortaya çıkan bir diğer kayda değer sonuç ise demokratikleşme seviyesinin kişi başı milli gelir üzerinde, her ne kadar pozitif görünse de, anlamsız bir etkiye sahip olmasıdır. Bu durum, uluslararası sermayenin ülkelerin iç siyasi dinamiklerinden etkilenmediğini ve yüksek getiriye odaklı olarak bir ülkeden başka bir ülkeye transfer olduğunu göstermektedir. Daha açık bir ifadeyle, uluslararası sermayenin demokratik ülkelere doğru bir yöneliminin olacağı ve böylece söz konusu ülkelere demokratikleşme ile kalkınma arasında karşılıklı bir verimlilik döngüsü öngören modernleşme yaklaşım bu model tarafından desteklenmemektedir. Son yıllarda birçok gelişmekte olan ülke siyasasında yükselen otoriterliğe rağmen ekonomilerinde krize yol açacak bir sermaye kaçışının yaşanmaması modeldeki sonuçlarla uyumludur.

Öte yandan, hem Model 3 hem de Model 4'teki sonuçlara göre küreselleşme, katsayısı pozitif olduğu için, gelişmiş (AB-15) ve gelişmekte olan (BRICST) ülkelerde ülke içi gelir dağılımını bozmaktadır. Çünkü kullanılan veri setinde ele alından değişken ilk yüzde 10'luk dilimin gelirinin toplam gelirdeki payı değişkenidir ve bu değişken her iki ülke grubunda da küreselleşmeden pozitif olarak etkilenmektedir. Dolayısıyla ilk yüzde 10'luk dilimin toplam gelirden aldığı pay her iki ülke grubunda da küreselleşme ile beraber artmaktadır. Bu durum AB-15 ve BRICST ülkelerinde ülke içi gelir eşitsizliğinin arttığını, yani sınıf temelli gelir dağılımının bozulduğunu göstermektedir.

5. Sonuç

Tarihsel açıdan küresel gelir eşitsizliğinin kaynakları dönemlere göre farklılık göstermektedir. Literatürde 19. yüzyılda küresel eşitsizliğin temelde ülke içi (sınıf temelli) eşitsizliklerden kaynaklandığı belirtilirken; 20. yüzyılda, özellikle II. Dünya Savaşı sonrası dönemde ise farklı gelişmişlik düzeylerindeki ülkelerin kendi aralarındaki (mekân temelli) eşitsizliklerin küresel eşitsizliği besleyen asıl unsur haline geldiği vurgulanmaktadır. 21. yüzyılda ise artan küresel entegrasyonun gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında gelir yakınsamasına yol açarak, ülkeler arası eşitsizliği azaltıcı yönde bir etkiye sahip olduğu öne sürülmektedir. Bu dönemde küresel eşitsizliğin, tekrar nispeten ülke içi eşitsizliklerden beslenen bir yapıya evrildiği ileri sürülmektedir.

Bu çalışma, birçok çalışmada olduğu üzere gelir eşitsizliği ile küreselleşme ilişkisini ele almaktadır. Ancak literatürdeki çalışmalardan farklı olarak gelir eşitsizliğini tek bir boyutta değil, hem ülke içi hem de ülkeler arası boyutlarıyla inceleyerek küreselleşmenin eşitsizlik üzerindeki etkisine farklı açılardan kanıtlar sunmaktadır. Bu bağlamda çalışmada, gelişmiş ülke kategorisi olarak AB-15'i ve gelişmekte olan ülkeler için ise BRICST ülke grubu ele alınmakta ve küreselleşmenin ülkeler arası eşitsizliği azaltırken ülke içi eşitsizliği artırdığı yönündeki mevcut tezin ele alınan dönem için geçerli olup olmadığı sorusuna odaklanılmaktadır.

Çalışmada küreselleşmenin mekân temelli (ülkeler arası) gelir dağılımını geliştirmekte olan ülkeler lehinde değiştirirken, sınıf temelli (ülke içi) gelir dağılımını bozduğu hipotezi test edilmiştir. Test sürecinde öncelikle yatay kesit bağımlılığına bakılmış ve iki seri hariç tüm serilerde yatay kesit bağımlılığının var olduğu görülmüştür. Bu sebeple yatay kesit bağımlılığının olmadığı serilerde birinci nesil panel birim kök testlerinden olan LLC testi, yatay kesit bağımlılığının olduğu serilerde ise ikinci nesil panel birim kök testlerinden olan MADF testi kullanılmıştır. Birim kök testleri sonucunda tüm serilerin $I(0)$, yani düzeyde durağan oldukları tespit edilmiştir. Sonrasında yapılan Hausman testi ile regresyonda kullanılacak modelin sabit etkiler ve rassal etkiler modellerinden hangisi olacağı bulunmuş ve buna uygun olarak regresyon tahmini gerçekleştirilmiştir.

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre, küreselleşmenin gelişmiş ülkelerde (AB-15) kişi başı geliri azalttığı ve gelişmekte olan ülkelerde (BRICST) kişi başı geliri artırdığı tespit edilmiştir. Bu durumda küreselleşmenin mekân temelli gelir dağılımını geliştirmekte olan ülkeler lehine değiştirdiği hipotezi kabul edilmiştir. Bu sonuçlar, literatürdeki Devasmita (2018) ile Harger ve diğerlerinin (2017) sonuçları ile uyumludur ancak Johnson ve Papageorgiou'nun (2020) ve Park'ın (1997) sonuçları ile çelişmektedir.

Çalışmada ayrıca küreselleşmenin sınıf temelli gelir dağılımını nasıl etkilediği analiz edilmiş ve küreselleşmenin ele alınan her iki ülke grubunda da ülke içi gelir dağılımını bozduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar, halihazırdaki Tunalı ve Çetinkaya (2019) ile Yanar ve Şahbaz'ın (2013) bulgularının aksi yönünde olmasına rağmen Atıf vd. (2012), Dorn vd. (2018), Roy-Mukherjee ve Udeogu (2021) ile Dreher ve Gaston'un (2008) sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Bu bulgular sayesinde çalışmanın temeli olan hipotezin her iki kısmı da doğrulanmıştır. Milanovic'in (2018) tespitlerini destekleyecek şekilde küreselleşme; ülkeler arası yakınsamayı tetikleme bakımından mekân temelli gelir dağılımı üzerinde adaleti sağlama yönünde bir etkiye sahipken, ulusal ölçekte farklı ekonomik sınıflar arasındaki gelir dağılımını bozma eğilimindedir.

Bu konuda yapılabilecek diğer çalışmalarda küreselleşmenin farklı alt kategorilerinin gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri, sadece gelir değil servet eşitsizliği gibi diğer konulardaki etkileri, sektörel gelir eşitsizliği gibi diğer alt başlıklardaki etkileri incelenebilir. Bu çalışma bu tür çalışmalara ışık tutması yönüyle de literatüre katkı yapmaktadır.

Mekân temelli gelir eşitsizliğinin çözümü konusunda yapılabilecekler; küresel sermayeyi geliştirmekte olan ve az gelişmiş ülkelere çekmek için uygun teşviklerin ve getiri politikalarının uygulanması, ülkelere gelen yabancı sermayenin yaptığı fiziki ve beşeri sermaye yatırımlarının ülkede kalıcı olmasının sağlanması ve bu süreçte ülkelerin know-how açısından gerekli eğitimi küresel sermayeden almasıdır. Sınıf temelli gelir dağılımı için ise yabancı sermayenin uygun sektörlerle tahsisi, beşeri sermayenin ve eğitilmiş insan sayısının artırılması ve ücretli çalışanların katma değeri ile doğru oranda gelir elde etmesinin sağlanması öne çıkmaktadır.

Kaynakça

- AKBAKAY, Z., ve BARAK, D. (2020). Yükselen Piyasalarda Ekonomik Küreselleşme ve Gelir Eşitsizliği İlişkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 16(1), 17-34.
- ANDREANO, M. S., LAURETİ, L., ve POSTİGLİONE, P. (2013). Economic growth in MENA countries: Is there convergence of per-capita GDPs?. *Journal of Policy Modeling*, 35(4), 669-683.
- ASTERIOU, D., DIMELIS, S., ve MOUDATSOU, A. (2014). Globalization and income inequality: A panel data econometric approach for the EU27 countries. *Economic Modelling*, 36, 592-599.
- ATIF, S. M., SRIVASTAV, M., SAUYTBKOVA, M., ve ARACHCHIGE, U. K. (2012). Globalization and income inequality: a panel data analysis of 68 countries. *ZBW*.
- BAEK, I., ve SHI, Q. (2016). Impact of economic globalization on income inequality: Developed economies vs emerging economies. *Global Economy Journal*, 16(1), 49-61.
- BERGH, A., ve NILSSON, T. (2010). Do liberalization and globalization increase income inequality?. *European Journal of political economy*, 26(4), 488-505.
- BOURGUIGNON, F., ve MORRISSON, C. (2002). Inequality Among World Citizens: 1820-1992. *American Economic Review*, 92(4), 727-744.
- CHANCEL, L., PIKETTY, T., SAEZ, E., ve ZUCMAN, G. (2018). World Inequality Report 2018: Executive Summary. World Inequality Lab. <https://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-summary-english.pdf>. (Erişim Tarihi: 01.02.2022).
- CHANCEL, L., PIKETTY, T., SAEZ, E., ve ZUCMAN, G. (2022). World Inequality Report 2022. World Inequality Lab. https://wir2022.wid.world/website/uploads/2022/01/WIR_2022_FullReport.pdf. (Erişim Tarihi: 07.02.2022).
- DARVAS, Z. (2019). Global interpersonal income inequality decline: The role of China and India. *World Development*, 121, 16-32.
- DEVASMITA, Jena. (2018). Economic Integration and Income Convergence in the EU and the ASEAN. *Journal of Economics Library*, 5(1), 1-11.
- DORN, F., FUEST, C., ve POTRAFKE, N. (2018). Globalization and income inequality revisited. *Munich Society for the Promotion of Economic Research*.
- DOWRICK, S., ve DELONG, J. B. (2003). "Globalization and Convergence". *Globalization in historical perspective* İçinde, (ss. 191-220). University of Chicago Press.
- DREHER, A., & GASTON, N. (2008). Has globalization increased inequality?. *Review of International Economics*, 16(3), 516-536.
- FIREBAUGH, G. (2000). The Trend in Between-Nation Income Inequality. *Annual Review of Sociology*, 26(1), 323-339.
- FORGÓ, B. ve JEVCAK, A. (2015). Economic convergence of central and eastern European EU member states over the last decade (2004-2014) (No. 001). Directorate General Economic and Financial Affairs (DG ECFIN), European Commission.
- FURUOKA, F. (2012). Unemployment Hysteresis in the East Asia-Pacific Region: New Evidence From MADF and SURADF Tests. *Asian-Pacific Economic Literature*, 26(2), 133-143.

- GOLDIN, I., ve REINERT, K. (2007). *Globalization for Development: Trade, Finance, Aid, Migration, and Policy*. World Bank Publications.
- GULBE, R., ve SARVUTA, L. (2018). The Biased Side of Openness: Impact of Sector-Specific FDI Flows on Income Inequality in Developed Economies. https://www.sseriga.edu/sites/default/files/2020-05/10Paper_Gulbe_Sarvuta.pdf. (Erişim Tarihi: 28.01.2022).
- HA, E. (2012). Globalization, government ideology, and income inequality in developing countries. *The journal of Politics*, 74(2), 541-557.
- HARGER, K., YOUNG, A. T., & HALL, J. C. (2017). Globalization, institutions, and income convergence. *Journal of Regional Analysis and Policy* (forthcoming).
- HAUSMAN, J.A. (1978), Specification Tests in Econometrics, *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 46(6), 1251-1271.
- INTERNATIONAL MONETARY FUND (IMF). 2007. "Globalization and Inequality", *World Economic Outlook 2007 İçinde* (Washington, DC).
- JOHNSON, P., ve PAPAGEORGIOU, C. (2020). What remains of cross-country convergence?. *Journal of Economic Literature*, 58(1), 129-75.
- KENWORTHY, L. (1997). Globalization and economic convergence. *Competition & Change*, 2(1), 1-64.
- KOF GLOBALISATION INDEX, 2022. Erişim Adresi <https://kof.ethz.ch/> (Erişim Tarihi: 12.01.2022)
- KONUKMAN, A., ve ÇİFTÇİ, C. (2008). Küreselleşmenin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri. *Ekonomik Yaklaşım*, 19(1), 59-83.
- LEVIN, A., C.F. LIN ve CHU, C.J. (2002). Unit Root Tests in Panel Data: Asymptotic and Finite-Sample Properties, *Journal of Econometrics*, 108(1): 1-24.
- LINDERT, P. H., ve WILLIAMSON, J. G. (2003). "Does globalization make the world more unequal?". *Globalization in historical perspective İçinde* (ss. 227-276). University of Chicago Press.
- MACKINNON, J. G. (2002). Bootstrap Interference in Econometrics, Paper Presented as the Presidential Address at the 2002 Annual Meeting of Canadian Economic Association.
- MADDISON, A. *Monitoring the world economy*. Paris: OECD, 1995.
- MATKOWSKI, Z. ve PRÓCHNIAK, M. (2007). Economic convergence between the CEE-8 and the European Union. *Eastern European Economics*, 45(1), 59-76.
- MILANOVIC, B. (2002), "Can We Discern the Effect of Globalization on Income Distribution?", World Bank Policy Research Working Paper 2876, April.
- MILANOVIC, B. (2011a). *Global Inequality: From Class to Location, from Proletarians to Migrants: The World Bank*.
- MILANOVIC, B. (2011b). A short history of global inequality: The past two centuries. *Explorations in Economic History*, 48(4), 494–506. <https://doi.org/10.1016/j.eeh.2011.05.001>
- MILANOVIC, B. (2012). *Global Income Inequality by the Numbers: In History and Now: The World Bank*.

- MILANOVIC, B. (2018). Küresel Eşitsizlik: Küreselleşme Çağı İçin Yeni Bir Yaklaşım. Efil Yayınevi, Ankara.
- MUNIR, K., ve BUKHARI, M. (2019). Impact of globalization on income inequality in Asian emerging economies. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 40(1/2), 44-57.
- O'ROURKE, K. H. (2001). Globalization and Inequality: Historical Trends.
- ÖZCAN, G., ve ÖZMEN, İ. (2018). Küreselleşme Yükselen Ekonomilerde Gelir Dağılımını Etkiler Mi?. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 35-52.
- PARK, D. (1997). An Alternative Examination of Intercountry Income Inequality and Convergence. *Comparative Economic Studies*, 39(3), 53-65.
- PESARAN, M. H. (2004) General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels, Cambridge Working Papers in Economics, N. 435, 2004
- PIKETTY, T. (2018) Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital, (çev) H. Koçak, İşbankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- RASLER, K., ve THOMPSON, W. R. (2009). Globalization and North—South Inequality, 1870—2000: A Factor for Convergence, Divergence or Both?. *International Journal of Comparative Sociology*, 50(5-6), 425-451.
- ROY-MUKHERJEE, S., & UDEOGU, E. (2021). Neo-liberal globalization and income inequality: panel data evidence from OECD and Western Balkan countries. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 23(1), 15-39.
- SAVACI, S. ve KARŞIYAKALI, B. (2016). Ülkeler Arası Gelir Yakınsaması Analizi: AB Ülkeleri ve Türkiye. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 16(33), 237-257.
- SEN, A. (2002). 'Globalization, Inequality and Global Protest', *Development* 45: 2, ss. 11–16.
- SLAUGHTER, M. J. (2001). Trade liberalization and per capita income convergence: a difference-in-differences analysis. *Journal of International Economics*, 55(1), 203-228.
- SOMUNCU, S. (2021). Küreselleşmenin Gelir Eşitsizliği Üzerine Etkileri: Seçili Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Karşılaştırmalı Bir Analiz (Master's thesis, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- STANISIC, N., MAKOJEVIC, N., ve CURCIC MILUTINOVIC, M. (2018). The EU enlargement and income convergence: Central and Eastern European countries vs. Western Balkan countries. *Entrepreneurial Business and Economics Review*.
- TAYLOR, A. M. (2002), "Globalization, Trade and Development: Some Lessons From History", NBE Working Paper No:9326, November.
- Taylor, M. P., & Sarno, L. (1998). The Behavior of Real Exchange Rates During The Post-Bretton Woods Period. *Journal of International Economics*, 46(2), 281-312.
- TUNALI, H., ve ÇETİNKAYA, H. (2019). Küreselleşmenin Gelir Eşitsizliği Üzerindeki Etkisi: G7 Ülkeleri Panel Veri Analizi. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 4(10), 224-237.
- TÜRKMEN, S., ve ÖZBEK, S. (2021). Yeni Küreselleşme Döneminde Finansal Gelişmenin, Gelir Eşitsizliği Üzerine Etkileri: E7 Ülkelerinden Yeni Kanıtlar. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 17(2), 419-437.
- UN-DESA. (2015). Concepts of inequality. Dev Issues 1:1–2

- VARBLANE, U. ve VAHTER, P. (2005). An analysis of the economic convergence process in the transition countries. University of Tartu Economics and Business Working Paper, (37-2005).
- VAROL, T. (2019). PANEL Birim Kök Testleriyle Cari İşlemler Dengesi Yakınsamasının Sınanması: OECD Ülkeleri. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- VOJİNOVIĆ, B., OPLOTNİK, Z. J. ve PROCHNIAK, M. (2010). EU enlargement and real economic convergence. *Post-Communist Economies*, 22(3), 303-322.
- WAHEEDUZZAMAN, A. N. M. (2011). Competitiveness and convergence in G7 and emerging markets. *Competitiveness Review: An International Business Journal*.
- WANG, L., CHEONG, T. S., WU, Y., ve WU, J. (2019). Convergence and Intercountry Inequality within Asia: A Combined Approach Using Decomposition Techniques and Transitional Dynamics Analysis. *Asian Economic Journal*, 33(4), 341-362.
- WANG, M., PARK, N., ve CHOI, C. H. (2020). The Nexus between International Trade, FDI and Income Inequality. *Journal of Korea Trade*, 24(4), 18-33.
- YANAR, R., ve ŞAHBAZ, A. (2013). Gelişmekte Olan Ülkelerde Küreselleşmenin Yoksulluk ve Gelir Eşitsizliği Üzerindeki Etkileri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(3), 55-74.
- YEŞİLYURT, F. (2014). Yakınsama Hipotezinin OECD Ülkelerinde İkili Yaklaşımla Test Edilmesi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(27), 349-358.
- YILANCI, V. ve GÖKÇE, E. C. (2020). OECD Ülkelerinde Yakınsama Hipotezinin Geçerliliği: Kalıntılarla Genişletilmiş Panel Fourier SURADF Birim Kök Testi. *Sosyoekonomi*, 28(44), 395-407.
- ZIA, U., ve MAHMOOD, Z. (2019). Tests of income convergence in ASEAN and SAARC trading blocs. *South Asia Economic Journal*, 20(2), 167-183.